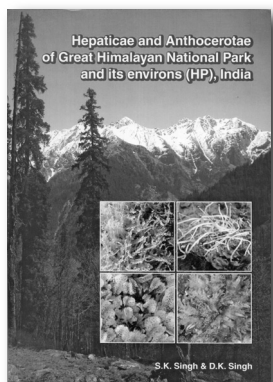


Recenzja

S. K. SINGH, D. K. SINGH. 2009. **Hepaticae and Anthocerotae of Great Himalayan National Park and its environs (HP), India.** x + 465 str., 115 ryc., 105 tablic. Twarda oprawa z obwolutą, format 23,9 × 16,5 cm. Botanical Survey of India, Ministry of Environment and Forests, Kolkata. Cena: 1300 rupii (104 USD). ISBN 978-81-817-7028-8.



Wielki Himalajski Park Narodowy znajduje się w okręgu Kullu w stanie Himaćal Pradeś w północno-zachodnich Indiach. Zajmuje on powierzchnię 754 km², a wraz z pięciokilometrowej szerokości otuliną, obejmującą kilka ostoi dzikiej przyrody, tworzy obszar chroniony o powierzchni 1171 km². Park ten został utworzony w 1984 roku w celu ochrony unikatowej przyrody Himalajów Zachodnich, a przede wszystkim tragopana rudolicego, zagrożonego ptaka z rodziny kurowatych, oraz licznych rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, z których wiele ma właściwości lecznicze. Teren parku jest górzysty, o różnicy wzniesień sięgającej blisko 5 tys. metrów, od 1344 m do 6248 m n.p.m., a prawie połowa jego obszaru leży w piętrze alpejskim na wysokości 4000–5600 m n.p.m. Złożona budowa geologiczna, którą cechuje duża różnorodność skał kwaśnych i zasadowych i typowy górski klimat z roczną sumą opadów kształtującą się na poziomie 1000–2000 mm sprawiają, że szata roślinna jest tu wyjątkowo urozmaicona. W niższych położeniach spore obszary zajmują lasy szpilkowe i liściaste,

zaś wyżej panują zarośla i murawy alpejskie.

Przy tak zróżnicowanej topografii terenu, budowie geologicznej i szacie roślinnej, sporym zaskoczeniem jest wyjątkowo uboga hepaticoflora Wielkiego Himalajskiego Parku Narodowego. Autorzy omawianej tu Flory stwierdzili na tym obszarze tylko 99 gatunków wątrobowców i 5 glewików, czyli mniej więcej tyle samo co w naszym przeciętnym paśmie zachodniokarpackim, a znacznie mniej niż np. w Tatrach czy Karkonoszach. Gatunki wątrobowców należą do 42 rodzajów i 25 rodzin, zaś glewiki reprezentują 3 rodzaje z dwóch rodzin. Omawiana książka jest klasyczną Florą opisową obejmującą klucze do oznaczania, opisy wszystkich taksonów oraz dobrej jakości ikonografię, na którą składają się całostronicowe tablice z rycinami kreskowymi oraz kolorowe fotografie pokrojów roślin, zarodników i komórek blaszki liściowej. Opisy są wyjątkowo dokładne, a dla każdego gatunku wypunktowane są cechy diagnostyczne. Ponadto omówione są warunki siedliskowe, ogólne rozmieszczenie geograficzne ze szczególnym uwzględnieniem Indii oraz zamieszczone są wykazy badanych okazów. Część wstępna zawiera opis terenu badań i jego warunków naturalnych, zarys historii badań hepaticologicznych w Indiach oraz analizę geograficzną flory wątrobowców i glewików.

Flora wątrobowców badanego terenu jest mieszanką rozmaitych elementów geograficznych, co jest cechą charakterystyczną obszarów leżących na styku różnych krain biogeograficznych. Występuje więc tu dość sporo gatunków panholarctycznych, dobrze znanych europejskim briologom, np. *Metzgeria pubescens*, *Blepharostoma trichichophyllum*, *Anerura pinguis*, *Reboulia hemisphaerica*, *Frullania dilatata*, czy *Phaeoceros carolinianus*, ale trzon flory stanowią umiarkowane gatunki wschodniozjatyckie, paleotropikalne i endemity himalajskie. Ta ostatnia grupa jest tu reprezentowana przez 2 gatunki glewików i 16 taksonów wątrobowców, z których 5 występuje tylko w stanie Himaćal Pradeś (*Cephalozia schusteri*, *Jungermannia indrodaryana*, *Frullania larjiana*, *Fossombronia kashyapii* i *Lopholejeunea sikkimensis* var. *tenuicostata*). Na uwagę zasługuje też endemiczny monotypowy rodzaj himalajski *Stephensiella brevipedunculata*.

Omawiana książka jest wyjątkowo starannie przygotowana i wydrukowana i prezentuje się bardzo korzystnie na tle innych indyjskich publikacji poświęconych mszakom, które często nie są najwyższych lotów. Jest wartościowym przyczynkiem do literatury briologicznej, gdyż dotyczy obszaru, którego flora wątrobowców w dalszym ciągu nie należy do najlepiej zbadanych. – RYSZARD OCHYRA, ul. Fryderyka Zolla 39, 30-898 Kraków, Polska.